

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयःतिरुपतिः ,

विद्यावारिधिप्रवेशपरीक्षा -2020

प्रश्नपत्रम्

विषयः - शाब्दबोधः

पूर्णाङ्काः -100

- 1 भारतीयसर्वप्राचीनसभ्यता का ?
A सिन्धुसभ्यता B वैदिकसभ्यता
C रामायणकालिकसभ्यता D सुमेरियासभ्यता
- 2 भारतीयशासकेषु कः चाणक्यं राजप्रासादात् बहिश्चकार ?
A चन्द्रगुप्तः B धननन्दः
C बिन्दुसारः D चन्द्रनन्दः
- 3 भारतीयसमाजे गर्भाधानसंस्कारादनन्तरं कः संस्कारः कार्यते ?
A सीमन्तोन्नयनम् B पुंसवनम्
C चूडाकर्म D जातकर्म
- 4 ब्रह्मयज्ञः कं सूचयति ?
A स्वाध्यायम् B देवपूजनम्
C ब्रह्मार्चनम् D ईश्वरभक्तिम्
- 5 भारतसंविधाने कस्यामनुसूच्यां संस्कृतभाषायाः स्थानं वर्तते ?
A नवम्याम् B अष्टम्याम्
C दशम्याम् D षष्ठ्याम्

- 6 दूरदर्शने प्रसारितसंस्कृतकार्यक्रमस्य नाम किम् ?
- A संस्कृतभारती B वार्तावली
C संस्कारः D संस्कृतवार्ताः
- 7 संस्कृतभाषा देवभाषा इति केनोक्तम् ?
- A दण्डिना B मम्मटेन
C विश्वनाथेन D कल्हणेन
- 8 श्रमणधर्मस्य सम्बन्ध कैः भवति ?
- A बौद्धैः B जोराष्ट्रैः
C सिक्खैः D इस्लामैः
- 9 सांख्यदर्शनाधारेण अधोलिखितेषु किं तत्त्वम् अहङ्कारस्य विकाररूपं भवति ?
- A बुद्धितत्त्वम् B इन्द्रियतत्त्वम्
C प्रकृतितत्त्वम् D पुरुषतत्त्वम्
- 10 “द्वादशलक्षणी”ति कस्य दर्शनस्य नाम ?
- A जैनदर्शनस्य B पूर्वमीमांसादर्शनस्य
C उत्तरमीमांसादर्शनस्य D न्यायदर्शनस्य
- 11 पद्मपुराणस्य कस्मिन् खण्डे शकुन्तलोपाख्यानं प्राप्यते ?
- A सृष्टिखण्डे B भूमिखण्डे
C स्वर्गखण्डे D पातालखण्डे

- 12 आगमशास्त्रे “बेरम्” नाम किम् ?
- A मूर्तिः B मण्डलम्
C मुद्रा D मन्त्रः
- 13 मातृकासु “पुष्पिका” (Colophon) कुत्र भवति ?
- A अध्यायान्ते B ग्रन्थारम्भे
C ग्रन्थमध्ये D पादटिप्पण्याम्
- 14 “सहस्रशीर्षं देवम्” – अनेन वाक्येन आरब्धं सूक्तं किम्?
- A पुरुषसूक्तम् B अघमर्षणसूक्तम्
C नारायणसूक्तम् D विष्णुसूक्तम्
- 15 आयुर्वेदस्य मूलं कस्मिन् वेदे अस्ति?
- A ऋग्वेदे B यजुर्वेदे
C सामवेदे D अथर्ववेदे
- 16 त्रिष्टुप् छन्दसि अक्षराणां सङ्ख्या का?
- A 32 B 36
C 44 D 40
- 17 सर्वलघुः इति को गणः?
- A जगणः B मगणः

- C नगणः D सगणः
- 18 कौ छायाग्रहौ स्तः?
- A शनिभौमौ B राहुकेतू
C सूर्यचन्द्रौ D गुरुशुक्रौ
- 19 विंशोत्तरीदशायां कति वर्षाणि भवन्ति?
- A 120 B 100
C 108 D 20
- 20 सूर्यग्रहस्य मित्रग्रहः कः?
- A गुरुः B बुधः
C शुक्रः D शनिः
- 21 अष्टादशसाहस्रीसंहिता इति कस्य पुराणस्य नामान्तरम्?
- A श्रीमद्भागवतस्य B वराहपुराणस्य
C वामनपुराणस्य D ब्रह्मवैवर्तपुराणस्य
- 22 रामायणे स्वयम्भ्रभागुहावर्णनं कस्मिन् काण्डे वर्तते?
- A सुन्दरकाण्डे B अरण्यकाण्डे
C अयोध्याकाण्डे D किष्किन्धाकाण्डे
- 23 काव्यप्रकाशे उपमानोपमेययोः विपर्यासे कोऽलङ्कारः?
- A अनन्वयः B विभावना

- C विशेषोक्तिः D उपमेयोपमा
- 24 साहित्यदर्पणे साकल्येन लक्षणायाः कति भेदाः स्वीकृताः?
- A षोडश B चतुर्विंशतिः
C अशीतिः D षट्
- 25 “अङ्गीकरोति यः काव्यं शब्दार्थावनलङ्कृती। असौ न मन्यते
कस्मादनुष्णमनलङ्कृती”॥ इत्येवं मम्मटकाव्यलक्षणे कः प्रश्नमुत्थापितवान्?
- A जयदेवः B विश्वनाथः
C विद्यानाथः D भोजदेवः
- 26 प्रेजते इत्यत्र कः सन्धिः ?
- A गुणः B पररूपम्
C वृद्धिः D पूर्वरूपम्
- 27 एतेषु साधुरूपं किम् ?
- A सुगन्नीशः B सुगन्गीशः
C सुगणीशः D सुगणीशः
- 28 अहश्च रात्रिश्च अनयोः समाहारः इति विग्रहे किं रूपम् ?
- A अहोरात्रम् B अहोरात्रिः
C अहोरात्रः D अहोरात्री
- 29 अधिहरि इत्यत्र कः समासः ?
- A बहुव्रीहिः B अव्ययीभावः

- C तत्पुरुषः D कर्मधारयः
- 30 सुसिक्तम् इत्यत्र सु इत्यस्य का संज्ञा ?
A उपसर्गः B उपपदम्
C कर्मप्रवचनीयः D अव्ययम्
- 31 भवत् - शब्दस्य षष्ठीबहुवचने किं रूपम् ?
A भवतानाम् B भवताम्
C भवतः D भवत्सु
- 32 अधिकरणं कतिविधम् ?
A द्विविधम् B त्रिविधम्
C चतुर्विधम् D पञ्चविधम्
- 33 त्वं लिखसि इत्यस्य वाच्यपरिवर्तनं कुरुत ।
A त्वया लिखति B त्वं लिखत
C त्वया लिख्यते D त्वया लिख्यसे
- 34 पक्वः इत्यत्र कः कृतप्रत्ययः ?
A व B क्त
C अच् D तृच्
- 35 व्यासस्य अपत्यम् इत्यर्थे किं रूपम् ?
A वैयासकिः B व्यासकिः
C व्यासपुत्रः D व्यासिः

- 36 भीधातोः लटि प्रथमपुरुषैकवचनं रूपं किम् ?
- A भेति B बभेति
C बिभेति D भयति
- 37 श्वन् शब्दस्य द्वितीयाबहुवचनं किम् ?
- A श्वानम् B श्वनः
C श्वानान् D श्वानः
- 38 कण्ठेकालः इत्यत्र कः समासः ?
- A सप्तमीतत्पुरुषः B असमर्थसमासः
C बहुव्रीहिः D द्विगुः
- 39 मेघदूतकाव्यस्य मल्लिनाथविरचितव्याख्यायाः नाम किम् ?
- A जीवातुः B बालप्रिया
C सञ्जीवनी D घण्टापथः
- 40 मधुराविजयम् इति चरित्रग्रन्थस्य कर्ता कः ?
- A गङ्गादेवी B आर्यदेवी
C रामभद्राम्बा D पद्मगुप्तः
- 41 आनन्दवर्धनमतेन महाभारते अङ्गिरसः कः ?
- A वीरः B करुणः
C शान्तः D रौद्रः

- 42 वस्तुनः उत्तरोत्तम् उत्कर्षः कस्मिन् अलङ्कारे स्वीकृतः ?
- A उपमालङ्कारे B रूपकालङ्कारे
C सारालङ्कारे D सूक्ष्मालङ्कारे
- 43 पुराणेषु कस्मिन् पुराणे संस्कृतालङ्कारविषयकं तत्त्वम् उपनिबद्धम् ?
- A पद्मपुराणे B अग्निपुराणे
C गरुडपुराणे D नारदपुराणे
- 44 'मरणं प्रकृतिः शरीरिणाम्' इत्याद्युक्तिः कस्य ?
- A अश्वघोषस्य B भासस्य
C कालिदासस्य D भारवेः
- 45 'मेघदूते चटुलशफरोद्वर्तनप्रेक्षितानि' इति कस्याः नद्याः विशेषणम् ?
- A निर्विन्ध्या B रेवा
C गम्भीरा D सरस्वती
- 46 'वाक्यं रसात्मकं काव्यम्' – उक्तिरियं कस्य ?
- A अभिनवगुप्तस्य B आनन्दवर्धनस्य
C मम्मटाचार्यस्य D विश्वनाथस्य
- 47 महाभारतस्य कस्मिन् पर्वणि शकुन्तलोपाख्यानं वर्णितमस्ति ?
- A वनपर्वणि B भीष्मपर्वणि
C आदिपर्वणि D द्रोणपर्वणि

- 48 अजविलापः रघुवंशे कस्मिन् सर्गे वर्तते ?
- A द्वितीयसर्गे B चतुर्थसर्गे
C अष्टमसर्गे D पञ्चमसर्गे
- 49 तापसवत्सराजस्य कर्ता कः ?
- A अनङ्गहर्षः B मुरारिः
C विशाखदत्तः D महेन्द्रविक्रमः
- 50 पदानां मिथः सम्बन्धे बाधाया अभावः किमुच्यते ?
- A मित्रता B योग्यता
C सत्यता D काव्यता
- 51 अधोलिखितेषु अन्तरिक्षविज्ञानानुसन्धाने कः प्रसिद्धः ?
- A पठाणिसामन्तः B भासः
C विष्णुशर्मा D पराशरः
- 52 वेदेषु गवेषणाशब्दस्य कोऽर्थः प्राप्यते ?
- A शस्त्रान्वेषणम् B आत्मान्वेषणम्
C शास्त्रान्वेषणम् D गाभ्यन्वेषणम्
- 53 परंब्रह्मानुसन्दध्यात्” इति सूत्रं कुत्र वर्तते ?
- A तैत्तिरीयोपनिषदि B नृसिंहोत्तरतापिन्युपनिषदि
C बृहदारण्यकोपनिषदि D मनुस्मृतौ

- 54 संस्कृतभाषासाहित्यक्षेत्रे अनुसन्धानस्य का प्रमुखावश्यकता स्यात् ?
- A प्राचीनभारतीयसंस्कृतेः सभ्यतायाश्च प्रतिष्ठा
B संस्कृतशास्त्राणां मौलिकज्ञानवितरणम्
C संस्कृतशास्त्राणां संरक्षणम्
D संस्कृतशास्त्राणां सामाजिकसमस्यानिवारणायोपयोगः
- 55 प्राचीनानुसन्धातृमुनिषु वागायुर्योगवेत्ता कः ?
- A वराहमिहिरः
B ब्रह्मगुप्तः
C पतञ्जलिः
D कालिदासः
- 56 अधोलिखितेषु अनुसन्धानस्य प्रकृष्टं लक्षणं किं स्यात् ?
- A अनुपलब्धवस्तुनां लोकलोचनगोचरीकरणम्
B समुपलब्धानां तथ्यानां नवीनरूपेण नूतनसिद्धान्तैः उपस्थापनम्
C समस्यायाः सिद्धान्तैस्सह निवारणम्
D एतत्सर्वम्
- 57 विषयनिर्वाचने समुचितसामग्र्यभावात् शोधः कीदृशः भवितुमर्हति
- A सफलः
B असम्पूर्णः भ्रमात्मको वा
C विलक्षणः
D समाजोपयोगी
- 58 समीक्षकस्य हाल्- महोदयस्य मतानुसारेण मातृकाषु भ्रमाः कतिविधाः भवन्ति ?
- A द्विविधाः
B त्रिविधाः
C चतुर्विधाः
D बहुविधाः

59 राष्ट्रस्य अतीतां घटनां, साहित्यं, संस्कृतिं वा समाश्रित्य नूतनतया क्रियमाणमनुसन्धानं केन नाम्ना परिचितम् ?

A क्रियात्मकमनुसन्धानम्	B ऐतिहासिकमनुसन्धानम्
C व्याख्यात्मकमनुसन्धानम्	D किमपि न

60 व्याख्यात्मकः शोधः कीदृशः भवति ?

A विश्लेषणात्मकः	B प्रयोगात्मकः
C तुलनात्मकः	D सम्पादनात्मकः

61 अनुसन्धाननिमित्तमिदमपेक्षितम् -

A क्रमबद्धयोजनानिर्माणम्	B मार्गदर्शनप्रदानम्
C आर्थिकमायोजनम्	D पुस्तकालये उपवेशनम्

62 राष्ट्रियपाण्डुलिपिसंस्थायाः ध्येयवाक्यं किम् ?

A या विद्या सा विमुक्तये	B तमसो मा ज्योतिर्गमय
C विज्ञानमुपास्व	D मातृका रक्षत

63 भारतस्य संस्कृतपत्रिकाः पत्रकाराश्च इति कीदृशम् अनुसन्धानं भवितुमर्हति ?

A सर्वेक्षणम्	B शास्त्रीयम्
C तुलनात्मकम्	D क्षेत्रीयम्

64 “Research is a careful, systematic and objective investigation conducted to obtain valid facts, draw conclusions and established principles regarding an identifiable problem in some field of knowledge.” इति केन वैदेशिकेनोक्तम् ?

- A Clarke and Clarke   B Clifford Woody
C John W. Best   D Martyn Shuttle Worth
- 65 पाठभेदादिसमीक्षा कदा क्रियते ?
A मातृकासम्पादने   B आलङ्कारिकपर्यालोचनायाम्
C ग्रन्थकृदः व्यक्तित्वकृतित्वविचारे   D दार्शनिकपरिशीलने
- 66 मातृकायाम् उल्लिखिता “ग्रहर्षिवियच्चन्द्राः” इति पङ्क्तिः कां संख्यां बोधयति ?
A 1079   B 1879
C 1179   D 6179
- 67 अनुसन्धाने विषयचयनसन्दर्भे किं न द्रष्टव्यम् ?
A अनुसन्धातुः बोधनक्षमता   B अनुसन्धातुः विषयं प्रति प्रीतिः
C विषयं प्रति पाठकानामभिरुचिः   D विषयं प्रति परेषां निन्दनम्
- 68 अन्तर्जाले अधोलिखितेषु किं Internet Searching Tool रूपेण नोपयुज्यते ?
A Google   B Yahoo
C Bing   D Whatsapp
- 69 महस्विनी” इति शोधपत्रिका कया संस्थया प्रकाशयते ?
A तिरुपतिस्थराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयेन
B केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य राजीवगान्धिपरिसरेण
C श्रीजगन्नाथसंस्कृतविश्वविद्यालयेन
D सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयेन
- 70 अखिलभारतप्राच्यविद्यासम्मेलनं कया संस्थया क्रियते ?

- A केन्द्रमानवसंवलविकासमन्त्रालयेन
- B भण्डारकरप्राच्यविद्याऽनुसन्धानकेन्द्रेण
- C सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयेन
- D सिण्डिआ-प्राच्यविद्याकेन्द्रेण

71 “Oriental Research Institute (ORI) ” कुत्र वर्तते ?

- A केरले
- B ताञ्जावूरे
- C मैशूरे
- D पुनेनगरे

72 भण्डारकरप्राच्यविद्यागवेषणाकेन्द्रात् प्रकाशितस्य महाभारतग्रन्थस्य सम्पादनायाम् अयं नास्ति ?

- A सूक्तङ्करः
- B वेल्वल्करः
- C दाण्डेकरः
- D पि.वि.काणे

73 National Manuscript Mission इति संस्थायाः प्रकाशनेषु एतन्नास्ति –

- A कृतिबोधः
- B समीक्षिका
- C तत्त्वबोधः
- D संस्कृतप्रतिभा

74 आधुनिकयुगे दर्शनशास्त्रानुसन्धानस्य काऽऽवश्यकता ?

- A भोगाय
- B मोक्षाय
- C भोगाय मोक्षाय च
- D न भोगाय न च मोक्षाय

75 बोरी (BORI) इत्यस्य सम्पूर्णं स्वरूपमिदम्?

- A Bhandarkar Oriental Research Institute

- B Bharatiya Oriental Research Institute
C Brahmasamaja Oriental Research Institute
D Babasaheb Oriental Research Institute

76 वह्निना सिञ्चति' इति वाक्यं न प्रमाणं, कुतः ?

- A आकांक्षाविरहात् B योग्यताविरहात्
C तात्पर्यविरहात् D आसत्तिविरहात्

77 'इन्द्रियं गन्धग्राहक घ्राणम्' इति वाक्ये ग्रहधातूत्तरण्वुलप्रत्ययार्थः कः ?

- A जन्यत्वम् B विषयत्वम्
C प्रतियोगित्वम् D जनकत्वम्

78 चक्षुमात्रग्राह्यो गुणो रूपम्' इत्यत्र मात्रशब्दार्थः कः ?

- A अनुयोगित्वम् B विषयित्वम्
C इतरयोगव्यवच्छेदः D प्रतियोगित्वम्

79 घटरूपप्रत्यक्षे कः सन्निकर्षः ?

- A समवायः B समवेतसमवायः
C संयुक्तसमवायः D विशेषणता

80 'शब्दो नित्यः कार्यत्वात्' इत्यत्र कः दोषः ?

- A व्यभिचारः B विरोधः
C स्वरूपासिद्धिः D सत्प्रतिपक्षः

- 81 उपमितौ व्यापारः कः ?
- A अतिदेशवाक्यार्थस्मरणम्   B सादृश्यज्ञानम्
C संज्ञासंज्ञिसंबंधज्ञानम्   D परामर्शः
- 82 नैयायिकमते शक्तं किम् ?
- A अर्थः   B ज्ञानम्
C पदम्   D ईश्वरेच्छा
- 83 स्फोटः कतिविधः ?
- A 6   B 4
C 1   D 8
- 84 कः मुख्यः स्फोटः ?
- A वर्णस्फोटः   B पदस्फोटः
C वाक्यस्फोटः   D न कोऽपि
- 85 शक्यसंबंधो लक्षणा इति केषां मतम् ?
- A वैयाकरणानां   B मीमांसकानां
C नैयायिकानां   D बौध्दानां
- 86 'ऋते च तृतीयासमासे' इत्यस्य उदाहरणं किम् ?
- A परमर्तः   B सुखार्तः
C उपैति   D प्रैषः

93 'हिमवतो गंगा प्रभवति' इत्यत्र केन सूत्रेण अपादानसंज्ञा विधीयते ?

A भूवः प्रभवः

B जनिकर्तुः प्रकृतिः

C आख्यातोपयोगे

D वारणार्थानामीप्सितः

94 शाब्दबोधे करणं किम् ?

A पदार्थस्मरणम्

B शक्तिज्ञानम्

C पदज्ञानम्

D ईश्वरज्ञानम्

95 नैयायिकमते आख्यातार्थः कः ?

A कृतिः

B कर्ता

C संबंधः

D हेतुः

96 जातौ शक्तिः इति केषां मतम् ?

A मीमांसकानां

B नैयायिकानां

C वैयाकरणानां

D चार्वाकाणाम्

97 अभिहितान्वयवादिनः के ?

A वैयाकरणाः

B बौद्धाः

C प्राभाकराः

D नैयायिकाः

98 न्यायमञ्जरी गन्थस्य कर्ता कः ?

A गङ्गेशः

B नागेशः

C जयन्तभट्ट

D कौण्डभट्ट

99 वैशेषिकन्याये कति प्रमाणानि अङ्गीकृतानि ?

A 1

B 2

C 4

D 6

100 शाब्दबोधे सहकारिकारणानि कानि ?

A आकांक्षा

B योग्यता

C सन्निधिः

D पूर्वोक्तानि त्रीणि अपि

ANSWER KEY

Ph.D in Sabdhabodha

<i>Q. No</i>	KEY	<i>Q. No</i>	KEY	<i>Q. No</i>	KEY	<i>Q. No</i>	KEY
1	A	26	B	51	A	76	B
2	B	27	D	52	D	77	D
3	B	28	C	53	B	78	C
4	A	29	B	54	D	79	C
5	B	30	C	55	C	80	B
6	B	31	C	56	D	81	A
7	A	32	B	57	B	82	C
8	A	33	C	58	B	83	D
9	B	34	B	59	B	84	C
10	B	35	A	60	A	85	C
11	C	36	C	61	A	86	B
12	A	37	B	62	C	87	A
13	A	38	C	63	D	88	C
14	C	39	C	64	A	89	A
15	A	40	A	65	A	90	C
16	C	41	C	66	A	91	B
17	C	42	C	67	D	92	B
18	B	43	B	68	D	93	A
19	A	44	C	69	A	94	C
20	A	45	C	70	B	95	A
21	A	46	D	71	C	96	A
22	D	47	C	72	D	97	D
23	D	48	C	73	D	98	C
24	C	49	A	74	C	99	B
25	A	50	B	75	A	100	D